

נפגשים בפרשה, התשע"א

פרשת ואתחנן

הרב שלמה אבינר ואלישיב רייכנר

השיעור נמסר בכל שבוע באתר מכון מאיר: meirTV.co.il. להערות/הארות: matan.ozana@gmail.com

א. משה מתחנן להכנס לארץ, והקב"ה מסרב. מדוע הדו-שיח הפרטי הזה נחשף לעינינו?

הקב"ה ציווה את משה לכתוב זאת בתורה כדי שנדע חיבת ארץ ישראל מהי. אילו רק היינו יודעים באמת את מעלת ארץ ישראל, בכל זאת לא היינו מגיעים למאית חיבת ארץ ישראל הראויה.

ר' נתן שפירא שהיה גדול המקובלים לפני כמה מאות שנים, כתב ספר שכולו פירוש לפסוק "ואתחנן אל ה'", ספר בשם "מגלה עמוקות", ובו הוא מביא רנ"ב נימוקים שהיו למשה רבינו מדוע להכנס לארץ. זו לא סתם ציונות, זו ציונות בחזקת 252...

ב. הקב"ה מאפשר למשה לראות את הארץ למרות הכל. מה הענין בראיית הארץ?

גם בראייה יש יצירת קשר מסוים, מה שנקרא "קשר עין" - כשהעין מביטה וסופגת תוכן. עובדה שיש למשל מראות שאסור לנו לראותם, ולא טוענים ש"רק ראינו", וכן יש מצווה לראות דברים מסוימים - מצווה לראות את היצירת, מצווה לראות צדיקים, ועוד. בראיה יש כח גדול, לטוב ולמוטב.

ג. משה מצווה את העם "לא תוסיפו... ולא תגרעו מן הדבר אשר אנוכי מצווה אתכם". מדוע איסורי חכמים אינם בבחינת "לא תוסיפו"?

רוב הראשונים אומרים שאיסור "בל תוסיף" הוא רק כאשר טוענים שהתוספת היא בשם התורה, אבל אם התוספת היא מדרבנן - מותר, שכן התורה נתנה לחכמים סמכות זו: "לא תסורו מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל". כיצד ניתן לסמוך על חכמי הדור שידעו מה להוסיף ומה לא? חכמי הדור לומדים תורה כל חייהם, ורודפים כוונת התורה, כפי שרש"י מפרש על הפסוק: "והיה אם שמע תשמעו" - "אם תשמע בישן, תשמע בחדש". אדם לומד הרבה ישן, וכתוצאה מכך - גם החדש שהוא מחדש, הוא למעשה 'ישן מחדש', כי הוא הצליח לכוון דעתו לכוונת התורה.

ד. מעמד הר סיני מוזכר שוב בפרשתנו, ועשרת הדברות מופיעים עם שינויים. בין היתר, הנימוקים לשמירת השבת שונים - וכעת הם חברתיים, זאת מדוע?

לאחר חטאי המדבר, עמ"י ירדו מהדרגה שבה עמדו בהר סיני - שם עסקו בדבקות בה' ובאמונה בה', וכעת מדברים על מובנים בסיסיים יותר - כמו סוציאליזם למשל. אבל גם הסוציאליזם הזה צריך להיות בשם ה'. הרב קוק ב"אורות הקודש" אומר שהמוסר האנושי הוא שטחי, ולכן הוא לא עומד נגד התפרצות היצרים. לעומתו, המוסר היהודי הוא מוסר א-לוהי שכולל את המוסר האנושי, אך הוא מחובר למקור עליון - "ואהבת לרעך כמוך, אני ה'". והרבה מצוות שהן חבריות נטו לכאורה, מסתיימות ב"אני ה'", כי המניעים הפנימיים נותנים עומק ועוצמה אחרים למעשים שלנו.

ה. האם צריך לתמוך בתמיכה בהדגשת הפן החברתי של יום השבת על מנת שיותר יהודים ישמרו שבת?

כן. צריך לפנות אל כל אחד לפי דרגתו, לא ניתן לפנות למשל לאתאיסט ולומר לו "מחלל שבת מות יומת".

הלא איננו שוללים כלל את הערכים האנושיים-חברתיים הכל-כך בסיסיים הללו שתובעים יום מנוחה לעובד. אלא, שאנו טוענים שערכים אלו צריכים לינוק ממקור עליון יותר, כפי שאמרנו.

ו. מה דעתך על האמנה שפורסמה לאחרונה שביקשה לאפשר פתיחת מוסדות תרבות בשבת, ובמקביל להקפיד יותר על איסור מסחר?

אמנם צריכים סבלנות, ולא יתכן שמהיום למחר כל המדינה תשמור שבת כדת וכדין, אבל סבלנות אין פירושה ויתור. הייתי שותף לדיונים על אמנה זו, אבל חתימה עליה פירושה ויתור - כי בחתימה עליה אני מאשר חילול שבת בצורה מפורשת, ולכן צריך למצוא דרכים אחרות כדי ליישב את הענין.

